

Izhaja vsak petek.

Uredništvo in
upravnništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4.—
pololetna . . . „ 2.—
četrtnoletna . . . „ 1.—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 7.

V Ljubljani, 15. januarja 1915.

Leto X.

Avstrijska industrija v vojski.

IZJAVE UGLEDNIH INDUSTRIJCEV.

Izdelovanje strojev.

Profesor G. Goebel.

Prvo polletje, predno je izbruhnila vojska, izdelovalci strojev niso delali dobrih kupcij. Tvorcnice so izdelovale večinoma naročila, ki niso bila izvedena v dobrem kupčijem letu 1913. Po izbruhu vojske se je kupcija v tretjem četrtletju leta 1914. še poslabšala. V zadnjem četrtletju šele se je delo v strojnih tvornicah zopet izboljšalo, ker so došle vojne nabave. Velika spretnost tvorniških vodstev je vse prikojila vojskim potrebščinam in se je zato povečal promet. Tiste tvornice, ki izdelujejo izključno vojske potrebščine, so morale celo znatno povečati svoje obrate. Neposredno je to dobrodošlo tistim tvornicam, ki izdelujejo tvorniške stroje in njih dele. Izdatki proizvodnje so se, ker je primanjkovalo delavcev, in ker so se podražile surovine, pač podražili, a obrat se je v zadnjem četrtletju l. 1914. tako pomnožil, da je odtehtal celo škodo zadano v tretjem četrtletju. Neugodno vpliva na izdelovanje strojev, ker se ne grade nove zasebne tvornice in ker se tudi ne sprejemajo stroji, ki so bili naročeni in ki so se izdelavali, vsled česar se je precej glavni izgubilo. Zelo razveseljivo znamenje je pa za denarno moč naše strojne industrije, ker se industrijski krogi skoraj nič ne poslužujejo postavno dopustnega moratorija, ki se lahko smatra za bančni, ne pa tudi za industrijski moratorij. Ne more se še napovedati, kakšno da postane stanje l. 1915. Splošno računajo krogi strojne industrije, da bo manj dela, a da bo proizvodnja več stalo.

Sladkorna industrija.

Jolij pl May.

Vojska je kakor v vseh industrijah, tudi na sladkorno industrijo učinkovala. V drugih industrijah prenehajo posledice, ko se konča vojska, a sladkorno industrijo čakajo še potem posledice. Vojska je za zdaj podražila vse potrebščine. Izdatki za uradnike in delavce so se pomnožili, ker so le s težavo nadomestili pod orožje vpoklicane. Čutijo se tudi prometne ovire. Pridelana pesa se je večinoma porabila izvezemši

¹ Posneto po glasilu velikega kapitala »Neue Freie Presse«, da se tudi naše delavstvo pouči, kako da sodijo tvorničarji o položaju industrije.

krajev, ki jih je obiskala vojska; v Galiciji, v Bukovini in v malem delu Ogrske. Sladkorna industrija je izgubila tudi ne ravno majhne množine pese, ki so jo letos izjemoma porabili za izdelovanje špirta in za pitje živine. Sladkorna industrija sama je pridelala manj pese, kakor druga leta. Kar se je manj pridelalo, pa nadomesti zmanjšani konzum že po vojski sploh, v Avstro-Ogrski pa še zato, ker se v Galicijo in v Bukovino precej časa ne uvaža avstrijski sladkor. Sladkorne tvornice v Avstriji so zato svoj obrat zelo znižale in to tembolj, ker razven izvoza v Švicco, kjer je reden, čez Trst in Reko ni odprtih nobenih izvoznih točk. Zelo se čuti, ker je zaprt izvoz proti severu. Nenavadna je sledeča okoliščina: tvornice, ki izdelujejo surov sladkor, so prodale pred izbruhom vojske le mal del svojih izdelkov, večino zaloge še imajo. Kljub temu ni opaziti, da bi bile voljne prodajati blago in čistilnice morajo drago plačevati surov sladkor. Tvorničarji, ki izdelujejo surov sladkor, namreč pričakujejo, da cene surovemu sladkorju poskočijo, ker se bo manj pese pridelalo. Ne more se še presoditi, če in v koliko se to vresniči. Ne more se pa dvomiti, da bo v Avstro-Ogrski odpadlo več pese, kakor v Nemčiji. V Avstro-Ogrski zahtevajo poljedelci navadno od sladkornih tvorničarjev trdne cene; le v izjemnih slučajih so zadovoljni s ceno, ki odgovarja ceni sladkorja. V Nemčiji pa zahtevajo poljedelci tako ceno pesi, ki pada in se povišava s ceno sladkorja. Nemški kmet bo zato tudi letos sadil peso v tisti meri, ki bo po njegovem mnenju odgovarjala cenam sladkorja; v Avstro-Ogrski pa sladkorna industrija ne more kmetu nuditi tako visokih cen. Ker se je izločil v prekmorskem prometu avstrijski pesni sladkor, industrija sama najbrže ne bo trajno prizadeta, ker bodo prizadete dežele po vojski zopet prisiljene nabavljati evropski pesni sladkor. Izključeno se zdi, da bi izdelovanje sladkorjevega trstja v kratkem času zelo napredovalo že zato ne, ker se je povsod poslabšalo finančno stanje. Nemogoče sicer ni, da se v daljši bodočnosti izdelovanje sladkorja iz trstja (raste ga osobito veliko v Ameriki) po denarnih žrtvah Anglije in Amerike tako izpopolni, da bo tvoril resno nevarnost evropski sladkorni industriji že zato, ker po bruseljskem dogovoru izgubi izdelovanje sladkorja iz pese zadnjo zaščito. Ob novih trgovinskih pogodbah bosta morali skrbeti Nemčija in Avstro-Ogrska, da bo mogel sladkor iz pese tekmovati s sladkorjem iz trstja.

Barvanje bombaževine.

Dr. Jakob Biach.

Meseca julija 1914 je bilo barvanje bombaževine z naročili dobro preskrbljeno. Upalo se je, da si opomorejo od posledic težke krize. Vojska je uničila pričakovanja. Poslovanje je po vojski takoj odpovedalo. Promet je padel meseca avgusta 5 do 6 odstotkov. Le z velikimi težavami so vzdržavali omejen obrat. Meseca septembra se je zopet pokazalo nekoliko potrebščin. Zimsko blago, ki so je odklanjali neposredno po vojski, se je zopet zelo zahtevalo. V rednih razmerah priporoča industrija meseca oktobra odjemalcem že poletna naročila. Po vojski ustvarjene izredne razmere so povzročile, da je večina tvornic otvorila sezijo šele pozneje in zelo omejeno. Cene so se le nekoliko povišale. Barvalnice so namreč sodile, in sicer napačno, kakor se je pokazalo, da bodo tkalnice že prej sklenjene sklepe glede na surovine kakor pogojeno dobavile. Ker predilnice niso bile dovolj preskrbljene z bombažem, niso dobavile tkalnicam potrebne preje, vsled česar niso mogle popolnoma dobaviti tkanine. Ker se niso sklepali nikjer novi sklepi po izbruhu vojske in ker so se dobavile temeljem prejšnjih sklepov le nezadostne množine, so barvalnice bile navezane bistveno na surovine, ki so jih imele v zalogah. Od oktobra sem se pa zopet potrebuje barvano blago. Obstoječe zaloge surovin ne zadoščajo. Že zdaj se mora misliti na to, da se nakupijo nove surovine za izdelovanje barvanega blaga. Odkar je izbruhnila vojska, je pa poskočila cena bombaževi preji 45 do 50 odstotkov. Poskočili so tudi stroški za izdelovanje najvažnejših tkanin za približno 40 odstotkov. Vojska je zelo otežkočila nabavo mnogih pomožnih predmetov. Cene predmetov, ki so neobhodno potrebni, so zelo poskočile. Krompirjev škrob, ki ga veliko potrebujejo pri izdelavi blaga, je poskočil od 30 na 50 kron za 100 kg; ricinusovo olje, ki je stalo pred vojsko 65 do 70 kron 100 kg, je zdaj redko in stane 100 kg 330 kron. V teh okolnostih ne preostane, kakor da se povišajo znatno cene vsaj 15 do 18 odstotkov v primeri z lanskim letom ali pa da se tvornice ustavijo, ko poidejo zaloge surovin. (Glavno, kar se tu izvaja, se opira ne glede na povišane cene škrobu in ricinusovemu olju, na to, ker predilnice in tkalnice niso mogle izdelati dovolj blaga. Izdelati ga niso mogle, ker se ni uvažal bombaž in sicer ga radi vojske niso čez morje uvažali Angleži in Francozi. Amerikanci, ki pridelujejo največ bombaža, so zato zaropotali nad

Angleži in nad Francozi, ki so odnehali in izjavili, da ne bodo več nasprotovali uvozu bombaža v Avstrijo in v Nemčijo. Res strašna kriza v tekstilni industriji, ki je spravila na stotisoče delavcev in delavk ob kruh, zato kmalu poneha. Če še nekoliko vlada pritisne na tekstilni kartel, upamo, da se bodo kmalu zopet vrtela vretena v tistih predilnicah, kjer zdaj počivajo. — Op. uredništva).

Izdelovanje pohištva.

(Julij Kohn.)

Avstrijska industrija, ki izdeluje pohištvo iz zakriviljenega lesa, zaposluje v svojih obratih na tisoče in tisoče delavcev. Potrebno surovino, les, dobavlja doma. Nad 90 odstotkov svojih izdelkov izvaža — večinoma po morju — v inozemstvo — le 10 odstotkov prodaja doma. Umljivo je, da je izdelovanje pohištva po svetovni vojski zelo prizadeto. Predno je še izbruhnila svetovna vojska, je bila trgovina že zelo ovirana. V Argentinijo, Mehiko in v Brazilijo ni bilo mogoče radi finančnih kriz in revolucij ničesar pošiljati. Svetovna vojska je povzročila, da je obrat popolnoma ponehal. Zakriviljeno pohištvo ni navadna potrebščina. Naroča se le v deželah, ki gospodarsko procvitajo. Srednje in male tvornice so zato svoj obrat popolnoma ustavile, ko je izbruhnila vojska. Tvorniški obrat, omejen, vzdržujejo le velike tvrdke in družbe, dasi so zaloge prenapolnjene, da omogočijo eksistenco možnost svojim uradnikom in delavcem. Prodaja zalog v Nemčiji, Belgiji Franciji in Angliji je seveda prenehala. Po vojski se upa, da bo industrija zopet procvitala.

Izdelovanje stekla.

Karel Stölzle.

Izdelovanju stekla je zadala vojska trde rane. Popolnoma na tleh se nahaja češka industrija, ki izdeluje votlo steklo; osobito servično in luksuz steklo. Obrate so skoraj popolnoma pogasili. Ker so navezani na izvoz, se stanje ne izboljša, dokler se ne konča vojska. Tisti obrati, ki še žgo steklo, bodo najbrže kmalu ugasnjeni. Boljše stoji industrija, ki se peča z izdeljevanjem potrebščin, ker se zahteva blago doma, četudi v manjših množinah. V nevtralnem inozemstvu se je sicer s težavo tudi odposlalo nekaj blaga. Proizvajalni stroški so se zelo podražili; primanjkuje tudi premoga.

Prokletstvo bogastva.

Kamnar je tako, da se to ni opazilo, v svojo korist pridobil zase pisarniškega slugo, ker je hotel od njega izvedeti, kaj da se godi v Bradovi rodbini. Sluga je namreč občeval vsak dan s posli. Izvedel je zato marsikaj, kar se godi v Bradovi rodbini. Zdelo se mu je to potrebno, da doseže, kar hoče doseči. Izvedel je tako tudi, da praznuje bodoči petek Bradova gospica svoj rojstni dan in da je zato povabila več znank.

Gospodje v pisarni se do zdaj niso čisto nič zanimali za godove Bradovih žensk. Gospodu so ob rojstnem dnevu čestitali. Kamnar si pa misli, posebne nesreče ne bo, če pošlje gospici lep šopek. Ako jim to ne bo všeč, si bodo kaj takega v bodoče prepovedali; iz službe ga zato pač ne spode. Kamnar naroči v trgovini lep šopek, v petek ga pošlje gospici Mariji k njenemu rojstnemu dnevu.

Šopka gospica Marija ni neprijazno sprejela. Nasprotno, zelo prijetno je bila presenečena. Ne da vpraša očeta, gre drugo jutro v pisarno, kjer se gospodu Kamnarju kratko zahvali za prijazen pozornost in mu stisne elegantno roko. Kamnar zardi in je ves zmočen;

pričakoval ni, da se mu gospica Marija v pisarni osebno zahvali. Ko zapusti gospica pisarno, si ostali gospodje pomisljivo pomišljajo in se smehljajo. Kamnar seveda to vidi, a ne zmeni se za nje misleč: le smehljajte se, zadnji, mislim, se bom smejal jaz.

Dogodek, če hočemo biti odkritosrčni, Bradovu ni bil všeč. Proti Kamnarjevemu šopku in čestitki prav za prav ni imel ničesar, dasi ni bil ravno vesel; ugajalo mu pa ni, da bi hodila njegova žena ali hči v pisarno. Po njegovem mnenju nimata tu ničesar opraviti. Hči bi se bila lahko tudi z nekaterimi vrsticami pismeno zahvalila. Ob rojstnem dnevu noče greniti svoji hčerki veselja in molči kot dober in slab oče, ker se boji tudi Maričine trmaste glavo.

»No« — si misli Kamnar — »mali korak smo srečno napredovali, kmalu poizkusimo glavni napad.

Bradovi Mariči šopek ne gre iz glave. Oče je tudi nekoč pripovedoval, da je Kamnar v svoji stroki dobro podkovan in porabljen človek. Misli, da ni nič hudega, da nudi mlademu može včasih priliko jo pozdraviti. Svoje izprehode si vredi tako, da če le gre, pride domov, ko zapuščajo uradniki pisarno. Gospodje jo seveda pozdravljajo;

jo; Kamnar gleda, da jo nad vse spoštljivo in uljudno pozdravi.

Čez tri tedne Kamnarju sluga mimogrede pove, da nameravata Bradova gospa in gospica v osmih ali 14. dneh odpotovati in obiskati omoženo gospo Dobler. Izostaneta nekaj tednov. Kamnarju, ki premisli vse možnosti, to ne dopade. Kaj, če se gospica Marija seznani v tujem mestu z gospodi in ga kdo prehit? Sklene, da nastopi hitro in odločno, naj že izpade tako ali tako.

Takoj gospico Marico snubiti, ne; predrzno bi bilo. Zvečer doma prične sestavljati pisma: eno gospici, drugo staršem. Drugi večer, če hočeš, da postopaš pamentno, prespi prej, predno kaj storiš, prečita in popravi se enkrat, kar je spisal prejšnji večer. Vsekakor ne sme, in to se je zrcalilo iz prvih sestavkov, preveč kazati, da mu gre predvsem za denar. Hliniti hoče marveč gorečo ljubezen, odkrito nagnjenje. Puhlice mu se izbornu posrečijo. Končno samozavestno napiše na zelo fin papir pismi na čisto tretji večer, bilo je pred prazniki, ko je bila pisarna zaprta. Po pošti odpošlje pisma.

Kamnar je seveda razburjen. Srčen, ali prav za prav, drzen in če že hočete, nesramen je bil, a upal je le na uspeh, a seveda zopet dvomil.

Pri Bradovih pa pisma niso neugodno učinkovala. Seveda, presenetila so vse. Bradovi gospej je pa, ko je vse premislila, bilo všeč, če se Marica zaroči. Upala je, da dobi v Kamnarju zelo ubogljivega zeta. Saj je moževi uslužbenec. Gospica Marica je bila najbolj presenečena. Rada je videla sicer, da ji je čedni očetov uradnik dvoril, ljubeznjivo mu je odzdravljala, kadar jo je pozdravil in je tudi rada z njim pokramljala. Pričakovala pa pač ni, da se drzne poprositi za njeno roko. Kamnarjeva smelost jo zelo presenetila, a dopada ji. Ljubi namreč to, kar je posebno in izredno. Nenavadno je gotovo, če se zaroči in poroči z očetovim blagajnikom. Kako bi se čudili vsi znanci! Smehlja se, ko misli, kako da se bo govorilo v mestu in že je skoraj odločena reči svoj »da«. Popolnoma odloči pomislek, da se ji kljub znenemu njenemu bogastvu, ko se je razdrila prva zaroka, nihče več resno ne približa. Ve, da se gospodje boje nevesti, ki so razdrle zaroko. Rajši postane Kamnarjeva žena, kakor da ostane dekle. Kamnar je tudi čeden mož — zakaj torej ne?! Ko kratko vse premisli, pove staršem, da hoče snubitev sprejeti. Mati je zelo zadovoljna. In gospod Bradov? Mati in hči sta za Kamnarja. No, kakor tudi je

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

NAZNANILA NAČELSTVA J. S. Z.

Letos bo po novih pravilih J. S. Z. zopet glavni občni zbor J. S. Z. V zadnji načelstveni seji se je sklenilo, da če ne pride kaj vmes, zboruje glavni občni zbor 13. junija, po pravilih mora zborovati vsaj do konca meseca junija. Načelstvo želi glavni občni zbor prirediti 13. junija tudi zato, ker se ta dan praznuje praznik sv. Antona Padovanskega, i slovenskemu krščanskosocialnemu delavstvu priljubljenega svetnika čudotvornika. Kakor ob dosedanjih naših občnih zbora, bo za udeležnike občnega zbora posebna sv. maša s cerkveno propovedjo. Občni zbor bo v Ljubljani. Prostor se še določi in naznani, kakor tudi podrobnosti, ker do takrat je še časa dovolj.

Živimo v dneh, ko delata meč in smodnik zgodovino. Vse delavske strokovne organizacije so vsled vojske zelo veliko trpele. Naša Jugoslovanska Strokovna Zveza je tudi, kar odkrito priznajmo, radi vojske primeroma največ trpela med raznimi strok. organizacijami. A načelstvo nikakor ne gleda morebiti s topim obupom v bodočnost, nasprotno stavlja glede na izkušnje sedanjosti za bodočnost najboljše nade in upe, in to tembolj, ker število redno plačujočih in delujočih članov ni toliko padlo, kolikor je načelstvo samo pričakovalo. Ako bi nam ne bil preljubeznjivi papirniški kartel zaprl papirnic v Vevčah in v Medvodah, tekstilni odsek pa ne predilnice v Ljubljani, bi bili mi ostali glede na število članov skoraj da na stari višini. Morebiti bi nam bilo odpadlo 200 do 300 pod orožje vpoklicanih članov. Zakaj da so ravno v Vevčah in v Medvodah zaprli papirnice, resnično ne vemo. Poizvedovali smo drugod v Avstriji in na Ogrskem in smo izvedeli, da papirnice povsod delajo, le delo so tu in tam nekoliko radi pod orožje vpoklicanih vojakov omejili. Kar tiče zatvoritve ljubljanske predilnice, naše najstarejše krščanskosocialne delavske trdnjave, smo to pričakovali. Nismo bili presenečeni, dasi nam je bilo hudo, a da bodo zaprli tudi papirnice v Vevčah in Medvodah, tega pa nismo pričakovali, ker vemo, da v vojski množina papirja še poskoči, ker poskočijo velikansko nalogi časopisja. V danem položaju se je moralo načelstvo J. S. Z. vprašati, kaj da naj stori. Ako bi bilo nakazalo vsem stoterim članom J. S. Z., ki so postali brez dela, brezposelno podpora, bi lahko ostala nekega lepega dneva brez vsakega denarja. To pa nikakor ne sme biti ne po besedilu in tudi ne duhu pravil J. S. Z., ki določajo, da se sme deliti podpora le z ozirom na društveno premoženje. Naše društvo je v prvi vrsti strokovno društvo. Brez denarja pa nimajo strokovna društva nobene veljave in moči. Zatajili smo glas svojih src in moramo vztrajati na stališču, da mora biti v prvi vrsti zaotovljena članom J. S. Z. bolniška podpora, ki jo nismo čisto nič omejili, kakor tudi nismo omejili drugih podpor, ki jih določajo naša pravila.

Ko je izbruhnila vojska, smo tudi opustili shodno delo, in sicer pred vsem glede na stanje blagajne. Pač je pa ostal stik med načelstvom in posameznimi našimi skupinami in plačilnicami jako tesen. A o podrobnostih naše pisarne ne bomo že zdaj poročati. Naj ostane za občni zbor.

Naša pravila določajo, da se morajo na društvenih zborovanjih meseca januarja in februarja podati poročila o

njih poslovanju, torej letos za l. 1914. Vsekakor želi načelstvo, naj se letos pošljejo letni računski zaključki prej načelstvu in odobrenje, predno se prirede društvena zborovanja, na katerih se bo poročalo o stanju in o poslovanju skupin in podružnic minulo leto. Kjer se želi, da pošlje na te občne zbore načelstvo svojega govornika, naj se to dovolj kmalu naznani. Hočemo sicer poskrbeti za govornike, kjer se to želi, ampak vedeti moramo pravočasno, kdaj da se bodo priredila letna zborovanja, da bomo mogli postreči, kolikor bomo seveda mogli. V naših govorniških vrstah so tudi nastale vrzeli, ki jih seveda ne moremo kar takoj tebi nič meni nič zamašiti.

Vse skupine in plačilnice pa brez izjeme nujno prosimo, naj skrbje, da bodo do 15. januarja, kakor to predpisujejo pravila, vposlala mesečne obračune za december 1914 centrali, kakor tudi denar, ki se mora poslati. Z ozirom na vojsko smo radi glede na vpošiljanje mesečnih obračunov nekoliko potrpeti, a ob koncu leta moramo priti povsod na čisto. V skupinah in v plačilnicah, ki bi ne vposlale pravočasno mesečnih obračunov, upamo, da po tem opominu, ki naj se nam ne zameri, ne bo nobene, se izvede po načelstvu J. S. Z. revizija na račun dotične skupine, oziroma plačilnice.

Jugoslovanski krščanskosocialni delavski pozdrav.

Načelstvo J. S. Z. v Ljubljani.

M. Moškerc, t. č. predsednik.

Ivanka Brate, zapisničarica.

Vojni dogodki

od 5. do 11. januarja 1915.

Z južnega bojišča javljajo uradna poročila le o dveh neznatih bojih s Črnogorci: Pri Avtovcu (severno od Bileka) so Črnogorci ponoči napadli našo predstražno četo, a so bili odbiti; na meji vzhodno od Trebinja se je pa vršil kratek artiljerijski boj. Kakor smo že zadnjič poročali, so naši vrgle Črnogorce od Trebinja nazaj čez mejo in so naše postojanke sedaj tik ob črnogorski meji.

Na severnem bojišču ni bilo nobenih večjih dogodkov in izprememb. V Bukovini so Rusi dobili velika ojačenja, vsled česar so se naše tamkajšnje čete pomaknile bliže k prelazom. Ob tej priliki so se vršili boji, v katerih so naše zadnje čete, ki so krile odhod v nove postojanke, uspešno zadržavale Ruse, da niso mogli motiti pomikanja naših glavnih čet. Dne 9. t. m. so Rusi poslali na poizvedovanje dva oddelka, ki so ju pa naši razkropili. — Iz ogrskih karpatskih dolin se Rusi zopet umikajo nazaj proti prelazom, ker so vsled ilnega deževja iztopile reke in so pota popolnoma razmehčana, tako da imajo Rusi silne težave s trenom. V vzhodnih Beskidih so naše čete odbile močan ruski napad blizu kraja Czeremcha, ob cesti, ki vodi čez lupkovski prelaz proti Sanoku, in ujele ob tem 400 Rusov. — Przemysl trdno stoji; posadka Rusom ne da pokoja in jih redno vznemirja s svojimi izpadi. — Severnovzhodno od Zakliczyna (južnozahodno od Tarnowa) in ob Dunajcu so se vršili luti artiljerijski boji. — Ob spodnji Nidi (na Ruskem Poljskem) so Rusi opetovano napadli in kušali priti čez reko, a naše čete so jih zmagovito odbile in jim prizadejale težkih izgub. — Ob Pilici se ni zgodilo nič posebne-

ga. — Na črti Pilica-Rawka-Bzura Nemci z nezmanjšano silo napadajo Ruse, dasi slabo vreme silno ovira operacije. Dne 5. t. m. so Nemci prodrli do reke Suhe, ki teče vzporedno z Rawko (od vzhoda proti severozapadu) in se 6 km nad Ravko izliva v Bzuro. Sploh Nemci trajno napredujejo v smeri Varšava—Ivangorod, dasi le z velikimi napori in le korak za korakom. Neuradno se poroča, da so zbrali Rusi pri Kielcah (severnovzhodno od Krakova, približno na sredi med Ivangorodo in Krakovom) velike sile, kakor tudi na drugih točkah. Vendar so se jim njihovi najnovejši napadi popolnoma izjalovili. Mirovali pa radi tega seveda še ne bodo. Nasprotno je na celi silni fronti Bzura — Rawka — Pilica — Nida — Dunajec — Karpati pričakovati novih ruskih navalov. Zatrjuje se, da je na naši strani vse pripravljenost, da odbijemo vsak ruski napad. — Z bojišč severno od Visle (zahodno in vzhodno-pruska meja) ni nobenih novic: nemška uradna poročila javljajo, da je položaj stalno neizpremenjen. Imenoma se navajajo le manjši ruski napadi južno od Mlawe, ki so bili pa vsi odbiti.

Na zapadnem bojišču se vrše manjši boji na celi črti od obale Severnega morja doli do švicarske meje. Neugodno vreme in zamočvirjena tla, zlasti v Flandriji, ovirajo delovanje čet. Posebnih izprememb ni bilo. V trikotu Thann — Steinbach — Sennheim v Zgornji Alzaciji se še vedno vrše luti boji; nasprotnika sta že opetovano drug drugemu iztrgala tamošnje postojanke in jih zopet izgubila. — Dne 10. t. m. se je močno nemško zračno brodogeje — krog 16 letal — približalo ustju Themse; nemški letalci so najbrže nameravali bombardirati London, a ker je bila gosta megla, so se obrnili proti francoski obali in vrgli na mesto Dunkirchen (južnozahodno od Neuport) okoli 50 bomb, ki so napravile veliko škodo in ubile mnogo oseb. — Francoska vlada se je iz Bordeauxa z vsemi svojimi uradi preselila nazaj v Pariz.

Turško - rusko bojišče. Rusi uradno poročajo, da so pri Ardahanu in Sarikamišu odločilno potolkli turško vojsko ter dva armadna zbora popolnoma razbili, en armadni zbor pa ves, s poveljnikom vred, ujeli. Na drugi strani so pa Turki zasedli Urmio in Kotur (v Aserbejdžanu, v severovzhodnem kotu Perzije).

Dardanele. Časopisi poročajo, da angleško in francosko brodogeje obstrelujeta dardanelske utrdbe, a brez posebnega uspeha.

Vojna v kolonijah. Angleške vojne ladje so 15. decembra l. l. obstreljevale glavno luko Nemške Vzhodne Afrike Dar es Salam in potopile v luki zasedrane ladje.

Z livad krvi.

Zanimiva izjava ranjenca. »Ta pomaga!« Vojaški duhovnik ima kratek nagovor med vojnim odmorom. Preden konča, reče še to-le: »... In slednjič iskreno prošnjo: Moliti morate! Eno uro je tega, kar sem bil v lazaretu. Med ranjenci je tudi Bavarec, ki ga je granata strašno zdelala. Zdravniki strme ob njegovi potrpežljivosti. Vprašan, kako more grozne bolečine prenašati tako potrpežljivo, je segel z neranjenim desnico v nedrje ter pokazal mal križec z besedami: »Ta pomaga!« — Vse je umolknilo v dvorani ...

je, ve že, da po tem odgovoru ne odklonijo brezpopojno njegove snubitve. »Znate li, da je bila moja hči že pol leta zaročena in da se je razdrla zaročnica pred enim letom?«

Kamnar prikima, zardel je in z glasom, ki se nekoliko trese, pristavi: »To pač ni razlog, da ostane nemožena; saj se to večkrat zgodi.«

»Zgodi se,« odgovori gospod Bradov, »a potrebno se mi je zdelo, da vas opozorim na to. Povejte mi, kaj bi storili po morebitni poroki? Nameravate li se osamosvojiti ali ostanete v moji kupčiji?«

»Rajši bi ostal pri Vas,« odgovori Kamnar že bolj samozavestno, ker čuti, da ne stoji zanj slabo.

»Ta-ko!« pravi Bradov nekoliko zategnjeno, a zadovoljno. Obvestite me še nekoliko o svojih rodbinskih in premoženjskih razmerah. Vem, da ste spretin in dober trgovec, a kdo in kje so vaši sorodniki?«

»Živi le še moja mati in neka omožena sestra, pri kateri stanuje mati brez skrbi. Svak je uradnik nastavljen precej daleč od tu. Velikega premoženja nimam,« odgovori Kamnar boječe.

»Meni nič ne pomaga.« Izmed 12.000 vojakov, ki so meseca avgusta v Lincu prešli škapulir Matere božje, jih je bilo le malo, ki so se pomišljali, bi ga li vzeli ali ne. Nekdo je bil še celo vidno v zadregi, ko so mu ponudili to blagoslovilo ter ga je zavrnil, češ: »Saj mi itak nič ne pomaga, ker sem starokatoličan.« Čisto mirno mu reče nato dama, ki mu je ponudila škapulir: »Le vzemite, le. Naša ljuba Gospa bo tudi vas varovala.« Vojak vzame ter gre v vojašnico. Malo dni nato sta se vojak in ta dama zopet sešla, in sicer — v cerkvi. Po službi božji pravi vojak: »Tisočkrat vam Bog povrni, da ste mi izročili škapulir. Od takrat mi ni bilo več prestat brez prejšnje vere, ki sem se ji izneveril vsled kljubovanja. Tudi »svojim« sem na dom pisal; vsi so se povrnili v naročje svete katoliške Cerkve. Z mirno vestjo grem sedaj na vojsko. Kamen, ki me je dolgo tlačil, se mi je odvalil od srca. Ta milost mi je došla po škapulirju Matere božje.«

Nova prorokovanja o miru. — Italijan, ki trdi o sebi, da je v njem Cagliostrovo duh, je prorokoval, da bo konec vojne 25. marca 1915. Dotični Italijan je grof Baschieri, ki prisega da vidi v bodočnost. In to dokazuje s tem. 31. julija je bil grof pri spiritistični seji. Ob pol desetih zvečer zakliče nakrat: »Poglejte dobro na ure. V tem hipu je bil umorjen na italiskem boulevardu v Parizu znamenit politik.« In res, drugi dan je prišla vest, da je bil umorjen Jaures. Svojo prorokbo si je dal grof protokolirati. L. 1906. je prorokoval grof velik potres v Chile. Prorokba se je uresničila. Na podlagi teh »dokazov« zahteva grof zase vero, da bo v resnici 25. marca 1915 konec vojne. Kdor se hoče, ta se naj torej veseli 25. marca.

Svetovna vojna v številkah. — Amsterdamski »Allg. Handelblad« piše: Od 1600 milijonov prebivalcev zemlje je v vojni 1000 milijonov ljudi. V Evropi znaša ozemlje vojskujočih se držav 3.040.000 kvadratnih milj, le 810.000 kvadratnih milj evropskega ozemlja je izven vojne. — V Aziji je zaseženo od vojne 99.300.000 kvad. milj, pri tem pa so arabske puščave nevšete. V vojnem stanju je 475 milijonov azijskega prebivalstva. Afrika je še bolj objeta od vojne kot Evropa. Od 11.700.000 kvadratnih milj pripade vojnemu ozemlju 10.500.000. V vojni je 125 milijonov Afrikanec od 137 milijonov prebivalcev. V Avstraliji je udeleženo na vojni 95 odstotkov. V Ameriki je udeležena na vojni le Kanada.

Vojne vraže. — Tudi za časa vojne cvete babjeverstvo. Ali pravilnejše rečeno, v slabih se verjame še prav posebno vsaki laži. Pa to ni čudno, saj ni tako smelo izmišljene vesti, da ji ne bi verjeli ljudje, samo, da je v časopisu. — Tako je nedavno krožila po listih vest, da se bori z Angleži proti Nemcem tudi indijski fakir, ki je popolnoma neranjljiv. Krogla mu leti okoli glave in za nič na svetu ga ne zadene. Bajoneti in sablje odlete od njega, kakor da bi bili iz gumija in z granatami se igra kakor z žogami. Skratka, fakir je neranjljiv. Ali Angleži imajo le enega samega takega fakirja — in to je presneto malo. — Na Francoskem se zopet piše o — govoric to-pov. Med starejšimi topničarji je razširjeno mnenje, da žalostno tulijo topovi na predvečer nesrečne in krvave bitke. Čisto jasno so slišali tudi sedaj celi oddelki žalostno kovinsko tuljenje topov. Enake vraže so razširjene po Alzaciji. Po vsaki bitki kliče neznan, tajinstven glas z oblakov, koliko je padlo Nemcev ali Francozov. Če so pa številke tudi prave, o tem molče viri. — Da se prikazujejo na bojišču tudi že davno umrli generali, je jasno. Joffru daje navodila Napoleon I., Nikolaju Nikolajeviču pa general Skobelev. Čudno je le to, da vidijo prikazni generalov le ljudje, ki ostanejo doma. — Na Kavkazu kupujejo žene suknje vojakov, ki so bili najmanj trikrat že v boju. V te obleke se oblečejo dvakrat na mesec pred solničnim zatonom in to prinaša — zvestobo v zakonu. Tatovi kupujejo kroglice, ki so običale vojakom v dlani. Ako imajo te kroglice pri sebi, potem jih nikdar nihče ne zasači in potem lahko krađejo nemoteno. En poglavar tatov je nosil pri sebi 20 takih krogelj in to mu je pomagalo, da je dobil sedaj 10 let ječe. — Lepa vraža je razširjena pri prostih ženah v Litvi. Matere, ki imajo sinove v vojni, se zbirajo v priprosti koči in tam negujejo zapuščene in pohabljenе otroke z vso nežnostjo. Prepričane so, da je to nežno negovanje otrok koristno njihovim sinovom in da jih to ubrani pred smrtjo. — In končno je še vraža ljubiteljev dolgih požirkov. Ti so sedaj v permanenti. Prepričani so, da morajo piti, če pride slaba vest in da morajo piti, če pride dobra vest. Pijejo torej vedno. Pri tem se pa jeze

»Dobro, to ni nič slabega. Ker ste, kakor sem zapazil, zelo vporabljeni človek in ker moji hčeri ugaja vaša snu-bitev, izjavljam s svojo ženo: ne ugovarjam zaroki in Vam kot bodočemu zetu ne odrekava svojega blagoslova.« Nato odpre vrata, ki vodijo v salon. Bradova gospa in gospica Marija, ki sta bili v salonu, vstopita. Kamnar jima hiti nasproti. Rdeč je, srce mu močno utripa. Prijazno mu ponudita roki, ki ju poljubi. Zaroka je bila sklenjena.

Kamnar je zopet hitro dosegel, kar je želel, hitreje, kakor je sam pričakoval. Na dobri poti je, da postane bogat mož. Bradov nima namreč moških dedičev.

gospod Bradov spreten trgovec in tvor-ničar, v rodbini igra glavno vlogo Bradova gospa s hčerko Marico. Kaj hočete! Ženska ti izlaska ovija okolu pr-stov najzavestnejšega moža. Prepira se ž njo, a ... odneha zaradi ljube-ga miru. Sicer pa končno gospod Bradov rad pritrdi, saj je s Kamnarjem zado-voljen in na zeta Kamnarja se bo lahko še bolj zanesel kakor se zanaša na bla-gajnika Kamnarja.

Po prazniku gre naš Kamnar, bo-doči zaročenec, precej razburjen v pi-sarno. Nikar ne mislite, da je srčna bo-

lest povzročala njegovo razburjenje. Saj je gospico Marico komaj nekoliko poznal! Kamnar je zdaj le človek, ki mu je vse denar, čuvstev se je že zdav-na osvobodil. Ne pozna več notranjega nagnenja, vzorne ljubezni, ki veže srca v veselju in v žalosti; misli le: kako se ti bo godilo, če izpade stvar dobro in kako, če gre narobe. Ko pride v pisar-no, dela kakor navadno; svojim tova-rišem ne pokaže čisto nič svojega no-tranjega razburjenja. Čaka liki zagri-zen mohamedanec, kaj da bo. Ko od-bije enajsta ura, pride sluga: »Gospod blagajnik, gosp. Bradov želi, da greste v njegovo zasebno stanovanje.« Kamnar takoj gre. Srce mu močno bije. Gospod Bradov je sam. Sprejme ga z dostojan-stveno resnostjo; ponudi mu sedež in mu govori:

»Poklical sem Vas, da govorim z Vami zelo tehtno besedo. Prosili ste za roko moje najmlajše hčere! Ste li tudi dovolj resno podvzeti korak premislili? Ste se li prepričali, če morete dolžnosti, ki vam jih naloži poznejše življenje po poroki, tudi na vse strani izpolnjevati? Ste li resno pomislili, če boste ob strani moje hčerke srečni?«

»Da, gospod Bradov,« odgovori spoštljivo Kamnar. Notranje že zmagu-

na ljudi, ki zahajajo v koncerte in v gledališče, ker da niso dosti iskreni in domoljubni.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

STROKOVNA ORGANIZACIJA AVSTRIJSKIH KRŠČANSKIH STROKOVNIH DRUŠTEV

je zborovala v nedeljo, dne 3. januarja. Predsednik Spalowsky se spominja začetkom seje osobito tistih članov kršč. strokovnih društev, ki se vojskujejo za čast in ugled Avstrije. Izrazi upanje, da bodo po končani vojski z novim pogumom in z vztrajnostjo razširjali kršč. socialno strokovno delavsko organizacijo.

Tajnik Untermüller je poročal o delovanju načelstva med vojsko in o stanju našega gibanja. Izvajal je: Ko se je izvedla koncem julija splošna mobilizacija, so se vsi tovariši samoobsebi umljivo marljivo vpraševali, kaj da se zgodi z našimi organizacijami. Zmedeni in brez glave niso bili samo člani, marveč tudi marsikateri funkcionarji. Ukrenile so se posamezne odredbe, ki niso koristile našemu gibanju. Načelstvo komisije si je bilo takoj svesto odgovornosti, ki je zadene v tem trenutku. Takoj po splošni mobilizaciji se je sklicalo posvetovanje načelnikov, da se ne izgubi stik z organizacijami in da se razgovore razmere in kaj da naj se stori. V drugem posvetovanju se je sklepalo o finančnih ukrepih, glede na posledice vojske na stanje zveznih blagajen. Nadalje se je pečalo načelstvo v več sejah temeljito z organizacijskimi vprašanji in je zavzemalo glede na vse dogodke stališče. Z okrožnico so se pozvale skupine zvez, naj pridno agitirajo.

Ker so se cene živilom rapidno pomnožile, so se uvedle poizvedbe o razvoju cen v posameznih krajih, da se ustvari slika o gospodarskih posledicah vojske. Skupinam se je tudi naročilo, naj prireajo shode, na katerih naj se razpravlja o draginji in naj se sklene resolucije glede na določitev najvišjih cen živilom. Akcija je dobro uspela. Resolucije so se odposlale vladi. Ne strinjamo se z načinom določitve najvišjih cen, kakor jih je določila vlada, a kot uspeh lahko beležimo, da so se sploh določile. Vladi v kratkem predložimo novo vlogo.

Vojska je naložila organizacijam nove, velike naloge. Osobito so trpele blagajne. Medtem ko so padli dohodki za dobrih 30 odstotkov, so se povišali izdatki za podpore za okroglo 40 odstotkov. Načelstvo je vse storilo, da se razmerje vzravna. Pozvalo se je zato, naj se ustanovi pomožni sklad. Naše organizacije ga dozdaj niso še dovolj podpirale, dasi je v njih lastno korist potreben. Medtem ko posamezne skupine dovajajo tedensko 10 vin. za člana podpornemu zakladu, n. pr. lesni in tobačni delavci na Dunaju, karteli v Bolcanu in v Inomostu, stoje drugi brezbržno ob strani.

Brezpogojno se mora tozadevno izboljšati. Vsakemu članu mora biti na tem, da ostane organizacija sposobna za akcijo. Da to dosežemo, moramo sami doprinesati žrtve. Vsak naš član, ki dela, lahko prispeva pomožnemu zakladu tedensko 10 vinarjev. Če se je od naših blagajen po mobilizaciji veliko zahtevalo, se bo še več, ko se sklene mir. Organizacije bodo morale tudi veliko izdati za agitacijo. S tem dejstvom moramo računati, če nočemo, da ne bomo prisiljeni prenehati.

Načelstvo je delovalo jako živahno. Sej je bilo 9, konferenci 2. Med vojsko se je odposlalo 3800 spisov. Razprave so se udeleževali Wasserböck, ga. dr. Burjan, Schmid in Krikawa. Sklenilo se je, da se razdeli del podpornega zaklada.

× × ×

Zvezin tajnik Karel Richter umrl.

Avstrijska krščansko-socialna delavska organizacija je po vojski zopet hudo prizadeta. Osobito je prizadeta zveza katoliških delavskih društev sekavske (graske) škofije: njen preizkušeni tajnik Karel Richter je padel junake smrti 1. decembra 1914 pri Dlužecu na Ruskem Poljskem. Rajnik je bil zelo inteligenten, priden in značajan mlad mož, ki je zelo umeval socialne potrebe delavstva. Rajnik je bil sin tvorniškega delavca v Odrau-u, Avstrijska Šlezija. Rojen je bil leta 1888. Njegova mati je jako skrbno vzgajala svoje otroke. Richter se je izučil mizarstva. Mojstri, pri katerih je delal, so ga imeli jako radi. Skoraj v vseh delavnicah, kjer je delal, je bil edini krščansko-socialni mizar. S svojo značajnostjo in z neustranim nastopom za svoje politično pre-

pričanje si je pridobil spoštovanje tudi nasprotnikov. V prostih svojih večernih urah se ni le izpopolnjeval teoretično v svojem obrtu, marveč se je uril tudi v državnopravnih in v socialno znanstvenih vprašanjih. V katoliških društvih rokodelskih pomočnikov je kmalu nastopal kot mlad govornik. Pospeševal je osobito telovadbo. Januarja leta 1912 je bil pozvan Richter kot tajnik Zveze katoliških delavskih društev sekavske škofije v Ljubno. Neumorno se je izobraževal nadalje v socialnih vprašanjih. Postal je zato zelo priljubljen delavski govornik. Osobito je posrečeval vso pozornost vzgoji zaupnikov. Uspehi niso izostali. Osobito mladino je pridobil za našo stvar. Bil je tudi jako spreten krščansko-socialni delavski pisatelj.

Odločilne bitke v zgodovini.

Nihče ne more dvomiti, da bo uvrstila zgodovina silovite bitke, ki se bi jejo zdaj na vzhodu in na zahodu med tiste odločilne dogodke, ki določajo novo smer zgodovini celih narodov. Kljub neprestanim vojskam, ki so se vojskovale tekom stoletij in tisočletij, beleži svetovna zgodovina le 15 takih bitk, ki zaslužijo, da se označijo z odločilnimi bitkami. Prično se z bitko pri Marathonu l. 490. pred Kristusovim rojstvom; končajo se z bitko pri Waterloo leta 1895.

Atenski vojskovodja Miltiades je porazil pri Marathonu silovito armado Perzov. S svojo zmago je ustanovil prvenstvo Evrope nad Azijo in prvenstvo Aten nasproti ostalim grškim mestom.

Prvenstvo Aten je bilo zlomljeno s porazom atenskega brodograja pred Syrakusom. l. 416 p. Kr. Mesto Grške nadvlade nad Sicilijo je zavzela polagoma rimska ljudovlada, ki se je razvila v svetovno velesilo.

Kar so izgubili Grki na zahodu, so nadomestili na vzhodu. Po bitki pri Gangameli, 331 p. Kr., kjer je premagal Aleksander Veliki perzijskega kralja Darija, in razdel perzijsko državo, je prodrla grška kultura v Azijo.

Boj med Kartago in Rimom in nadvlado na Sredozemskem morju se je odločil v bitki pri Metaurusu l. 207. p. Kr. Premagan je bil popolnoma Hanzubal, Hanibalov brat.

Neovirano so se na to razširjale meje rimske države po takrat znanem svetu, dokler ni stavila prodiranje Rimljanov leta 9. po Kristusovem rojstvu bitka v Teutoburškem gozdu. Takrat se je pričelo pripravljati, da so podedovali Germani rimsko dedščino.

Minulo je skoraj pol tisočletja, predno se je zopet bila bitka svetovno zgodovinske važnosti ob bregovih reke Marne, na Katatavniškem polju, kjer se tudi zdaj bore narodi med seboj. Tu je bil l. 451. premagan hunski kralj Atila.

Zmaga Karla Martella pri Toursu l. 732. je vrgla napad Arabcev in je za vse čase preprečila poizkus, da bi bilo postalo mohamedanstvo v Evropi vladajoče veroizpovedanje.

V bitki pri Hastnigsu l. 1066. je položil Viljem osvojevalec temelj sedanji Angleski.

Z osvoboditvijo mesta Orleans po devici Orleanski (Jeanne d'Arc) leta 1429. so si francoski kralji ojačili svojo krono in si zopet pridobili severno Francijo, ki so jo hoteli imeti angleški kralji.

Pogibelj brodograja, ki ga je odposlal španski kralj Filip II. proti Angliji, a ga je uničil vihar, je povzročil, zdaj že nad 300 let trajajočo nadvlado Angležev na morju.

Zlato dobo moči Francije pod Ljudevikom XIV. je končala zmaga princa Evgena in Marlborougha v bitki pri Hochstädtu l. 1704., ko je bil premagan francoski maršal Talard.

Poraz švedskega kralja Karla XII. pri Pultavi, l. 1709., porazil ga je ruski car Peter Veliki, je pridobil Rusiji stališče velesile med evropskimi državami.

Samostojnost ameriških Združenih držav je odločila bitka pri Saratogi l. 1777., v kateri so bili poraženi Angleži.

V bitki pri Valmyju l. 1792. sta francoska generala Dumouriez in Kellermann prisilila nemško armado pod vojvodom Karlom Viljemom Ferdinandom, da se je morala umakniti in uvedla ž njo novo po revoluciji uvedeno dobo.

Bitka pri Waterloo je ustvarila po porazu Napoleona I. ustroj evropskih držav, ki je bistveno, razven ustanovitve italijanskega kraljestva in ustanovitve novih balkanskih držav (odločilni boji 1859, 1866 in 1877), ostal neizpremenjen.

V sedanji vojski se pripravljajo nove, silovite izpremembe.

Gospodarstvo in vojska.

V »Österreich. Rundschau« (XL. 1914, 349—35) je priobčil dr. G. Stolper zanimivo študijo: »Der wirtschaftliche Kriegszustand« (Gospodarsko vojskino stanje). Nekateri so mislili, da velika vojska sploh ni več mogoča. Navajali so za to različne vzroke. Najprej, so dejali, vojske ne dopušča mednarodna odvisnost financ, borz, trgov, kredita. Potem je ne dopušča industrializem modernih držav; industrija ne more živeti brez importa in eksporta, a svetovna vojska vse to prepreči. Naposled je ne dopušča prehrana; dandanes ni nobene velike države, ki bi ne uvažala življenjskih potrebščin; ako vojska prepreči dovoz, morajo vse države od gladu onemoči. Kljub tem teorijam je svetovna vojska izbruhnila in divja že več mesecev z vso strahoto. Katere posledice so se pokazale? Glede prehrane je najboljše za agrarne države, kakršna je n. pr. izvečine še Avstrija (ali Rusija). Take države imajo doma, kar neobhoden potrebujejo za življenje. Vojska je iznova dokazala pomen kmetijskega stanu. Glede industrije je dobro za tiste, ki bi jih lahko imenovali »vojne industrije«, kakor so industrija za orožje in municijo, za avto, za sedla in čevlje, za vojaško obleko, za šatore, obveze in zdravila. Drugim se slabo godi, če jih ni konec. S tem je pa v zvezi brezposelnost. — Dr. Stolper navaja za to tri vzroke. Prvi je, da je industrija zelo odvisna od hiperkulture. V vojski so se pa ljudje omejili na to, kar je res potrebno, tako je morala industrija zastati, odtod pa tudi brezposelnost. Drugi je, da je pretrgana vez s tujino; prenehal je domala ves import in eksport; kabliji in dohodi so v sovražni oblasti; tako je spet udarjena industrija. Tretji je pa nekak »stupor«, kakor pravi dr. Stolper. Ob vojski se poloti ljudi neki strah. Vsak se skuša zavarovati. Zato ne razširja podjetja, spravi, kar more, v denar, denar zapira doma ter ne daje kredita. Brez kredita podjetja zastanejo; mnogo delavcev izgubi delo; brez dela nimajo zadostnih dohodkov, zato pada tudi konsum; zmanjšanje konsumu spet pritiska na industrijo, da se še bolj omeji; še več ljudi brez dela, še manjši konsum, in tako dalje kot nekak »circulus vitiosus«.

Po »Času«.

Med brati in sestrami.

Brezplačno prevažanje za vojake na bojnem polju namenjenih daril, katera zbira in razdeljuje c. kr. vojno ministrstvo, urad za vojne oskrbe na Dunaju in vojno oskrbovalni urad ministrstva kralj. ogrske deželne brambe. S takojšnjo veljavnostjo do preklica, najkasneje pa do 1. februarja 1915 se dovoli na vseh v obratu c. kr. avstrijskih državnih železnic stoječih normalno in ozkotirnih progah za naslednje navedeno blago, ki se odda kot brzovozno blago, brezplačno prevažanje pod sledečimi pogoji: 1. Olajšava se razteza: a) na spodnjo in vrhno obleko vsake vrste, b) tobak vsake vrste, vino, čokolado in kandite (sladkorčke), c) vse blago, ki je namenjeno za osebno uporabo vojakov na bojnem polju. Blago, ki očitvidno ni sposobno za osebno uporabo vojakov na bojnem polju, je izključeno od brezplačnega prevažanja. 2. Označbi pristojbine v voznih listih mora biti že pri oddaji blaga pripisan pristavek: »Darila za vojake v vojski«. 3. Predujmi in povzjetja po dohodu so pri posluževanju te olajšave izključena. Kot srednja nabiralnica veljajo c. in kr. vojno ministrstvo, vojnookrbovalni urad na Dunaju, nadalje ministrstvo kralj. ogr. deželne brambe, vojnookrbovalni urad v Brimpešti, slednji le za pod točko a) in b) imenovane predmete. Pošiljanje naravnih daril je urejeno kakor sledi: 1. Darila za vojake v vojski naj pošljejo darovalci najbližji podružnični nabiralnici, da jih naprej pošlje. 2. Kot podružnične nabiralnice pridejo v poštev: »Nabiralnica naravnih daril vojnookrbovalnega urada« za slovensko okrožje v Gorici, »Nabiralnica naravnih daril vojnookrbovalnega urada« v Ljubljani, »Nabiralnica naravnih daril vojnookrbovalnega urada« za Trst in Istro v Trstu, »Nabiralnica naravnih daril vojnookrbovalnega urada« v Beljaku. 3. Večje pošiljke naj naznanijo darovalci, preden jih odpošljejo, c. in kr. vojnemu ministrstvu, vojnookrbovalnemu uradu na Dunaju. Na podlagi teh prijav dobijo darovalci od vojnookrbovalnega urada v svrhu direktne odpošiljke uradno izgotovljene vozne liste, v katerih mora biti napisano c. kr. vojno ministrstvo, vojnookrbovalni urad kot odpošiljatelj in eno c. in kr. etapno poveljstvo kot prejemnik.

Brezplačno prevažanje daril za »Rdeči križ«. S takojšnjo veljavnostjo do preklica, nadalje pa do 1. sebruarja 1915 se dovoli na vseh, v obratu c. kr. avstrijskih državnih železnic stoječih normalno in ozkotirnih progah za darila, ki se oddajo za »Rdeči križ« kot brzovozno ali vozno blago, brezplačno prevažanje pod naslednjimi pogoji: 1. Olajšava velja za blago, ki je pripravno za osebno uporabo ranjenih ali bolnih vojakov in za potrebsčine v bolnišnicah. Vse predmete, ki očitvidno nimajo teh lastnosti, izključujejo odpošilne postaje od te olajšave. Kot prejemnika pošiljatev morata biti napisana v voznih listih Avstrijska družba »Rdečega križa« na Dunaju ali društvo avstrijske družbe »Rdečega križa«. Društva se nazivljejo: Deželno pomožno društvo

Kako morejo priti ranjenci v do »Rdečega križa«. Gospenje pomožno društvo Rdečega križa, Deželno in gospenje pomožno društvo »Rdečega križa«, Podružnica »Rdečega križa« itd. 3. Označbi vsebine v voznih listih mora biti že pri oddaji pripisan pristavek: »Prostovoljna darila za »Rdeči križ«. 4. Predujmi in povzjetja po dohodu so izključena pri posluževanju te olajšave. Podrobna pojasnila dajejo postaje. **mačo oskrbo?** Oddaja ranjencev v domačo oskrbo je vezana na pogoji, da pridejo ranjenci v dobro oskrbo. Tako prošnjo je treba nasloviti na posadkino bolnico, vkateri leži ranjenec, in pri tem navesti leto in kraj rojstva, dalje bolezen ali rano, približno dobo zdravljenja in končno kraj, kjer se bo mudil ranjenec za časa zdravljenja. Poleg tega mora prosilec v prošnji izrecno izjaviti, da hoče prevzeti bolnika ali ranjenca v svoj oskrbo in da skrbi za njegovo stanovanje, oskrbo in zdravniško pomoč. Ta prošnja mora biti potrjena od županstva in okrajnega glavarstva, da ima prosilec dovolj sredstev za domačo oskrbo ranjenca. V splošnem pa morejo priti v domačo oskrbo le taki, o katerih je dvomljivo, da bodo še zmožni za boj, nikdar pa taki, ki ozdravijo v kratkem popolnoma.

Redno pobiranje hraničnih vlog na domu. — Ravnateljstvo hranilnice v Schönebergu je upeljalo nov način zbiranja hraničnih vlog. Poseben uradnik pobira tedensko hranične vloge po stanovanjih strank, ki se za to prijavijo. Kakor kaže zadnji četrtletni izkaz, si ta način pobiranja hraničnih vlog pridobiva vedno več prijateljev. Pobiranje ne stane ničesar; jemljejo se hranične vloge po 50 vinarjev, 1 K in 20 K po našem denarju. Takih strank ima hranilnica sedaj 4.870; hraničnih vlog se nabere tedensko za 40.000 K. Tudi pri nas naj bi upeljale vsaj za časa vojne hranilnice enako poslovanje.

Analfabetizem v Avstriji. — Po ljudskem štetju iz leta 1910. je v Avstriji analfabetov: med Čehi 2.38%, Nemci 3.12%, Italijani 10.30%, Slovenci 14.65%, Poljaki 27.36%, bukovinskimi Madžari 36.39%, Rusini 61.03%, Srbohrvati 63.67%. Avstrijsko povprečje vznaša 16.52% (analfabet: ki ne zna čitati ni pisati).

Pravnik.

Nekaj važnih razsodb obrtnih sodišč. Med odpovedno dobo se ne sme nastopiti nova služba, sicer ugasnejo služb. prejemki pri prejšnji tvrdki. Šlo je za kontorista, ki je odpovedal službo, ker se mu ni izplačal zaproseni predjem. Tvrdka je vzela odpoved na znanje, zabranila pa mu je nadaljnje poslovanje in mu je obenem prepovedala, nastopiti drugo službo, češ, da v tem slučaju ugasne pravica do službenih prejemkov. Kontorist ni prepovedi vpošteval, nastopil je drugo službo, narkar mu je prejšnja tvrdka ustavila plačo. Na ta način je prišlo do tožbe in zgornje razsodbe.

Nedovoljeno prekoračenje dopusta za cel delovni dan je povod za odpust iz službe. Tožnik (trgovski sodnik) se je opravičeval s tem, da ni mogel v soboto odpotovati, ker bi s tem žalil verska čustva svojcev. Tudi ga je v soboto bolela glava in ker se je iz teh vzrokov odpeljal šele v nedeljo, je moral dopust prekoračiti. Sodišče je bilo mnenja, da je nastavljenec opustil službovanje »precejšen« čas. Ako se je hotel ozirati na verska čustva svojcev, bi lahko odpotoval že poprej; malenkostno nerazpoloženje, kot glavobol, pa odraščeni nikakor ne more ovirati pri potovanju.

Pomožno službeno razmerje za gotovo dobo je dopustno, ako se označi vzrok istega. Pri sprejemu nastavljenca, ki je bil po podatkih tvrdke sprejet na mesto obolelega uradnika registrature, je bilo — tako trdi tvrdka — pogodeno, da je odpoved vsak čas mogoča. Nastavljenec je bil odpuščen brez

odpovedi in sicer iz vzroka, ki sodišče ni smatralo za važnega. Sodišče je ob sodilo trdko v izplačilo plače za čas odpovedi iz teh razlogov: »Pomožno službeno razmerje ima za predpogoj časovno omejitve iz vzroka, ki se ga mora navesti. Ako se je to zgodilo, potem konča službeno razmerje brez odpovedi v trenutku, ko je odpadel vzrok pomožnega službovanja. Vendar se more službeno razmerje v prvem mesecu odpovedati v enotedenskem odpovednem roku (§ 20, sotrud. zak.) V danem slučaju pa ne gre za tako pomožno službovanje, ker tožena trdko ne more trditu, da je povedala tožnik, da je sprejel le za oni čas, dokler bo prejšnji uradnik bolan. Dalje pa tožnik tudi ni bil odpuščan za to, ker je oboleti uradnik zopet ozdravel; končno trdko imena obolelega uradnika niti navedi ni mogla. Pogojena izključitev službene odpovedi je bila po § 20, vrsta 2 sotrud. zak. neveljavna.

Okno v svet.

Amerikansko božično darilo ubogim sirotam padlih vojakov. Za božično obdaritev ubogih sirot v vseh vojskujočih se državah je tozadevni odhor v Združenih državah odposlal neko amerikansko bojno ladjo v Genovo z blagom, vredno 10 milijonov kron. Ladja, ki se je že izkrcala na Angleškem, je v torek dne 8. m. m. prišla v Genovo, kjer je izkrcala Avstriji in Nemčiji namenjene darove v približni vrednosti dveh milijonov kron. Za sprejem te ladje so odpotovali v imenu vojnega pomožnega urada notranjega ministrstva dr. Edvard princ Liechtenstein, za ogrsko deželno vojno pomožno komisijo pa je bila v Genovi zastopano. Iz Genove poslanec Julij pl. Pekar. Tudi Nemčija so odposlali darove po železnici na Dunaj, oziroma v Budimpešto.

Darilo amerikanskih otrok za Kranjsko. Amerikanski otroci so nabrali božičnih daril za uboge sirote padlih vojakov. Te dni je prišla posebna ladja v Genovo in oddala za avstrijske otroke daril v vrednosti dveh milijonov kron. Ta darila so prišla okoli 15. decembra na Dunaj, odkoder so se razdelila po posameznih deželah.

Socialna demokracija v vojni. — Sedanja svetovna vojna je skoraj povsodi čisto izpremenila nazore socialnih demokratov. V Evropi sploh povsodi. Ne samo, da so se postavili socialni demokrati v vseh vojskujočih se državah na stališče vladnih krogov, ali tudi v netralnih državah so prenehali s svojimi radikalnimi nazori. Najbolj jasno kaže to premembo socialno-demokratskih nazorov vedenje švedskih sodrugov. Švedska socialna demokracija je imela te dni od 23. novembra do 2. decembra v Stokholmu zborovanje, ki se ga je udeležilo 150 delegatov in odposlancev iz Danske in Norveške. Pomen tega zborovanja je posebno narastel od zadnjih volitev, iz katerih je izšla socialno-demokratska stranka s 87 mandati kot najmočnejša. Največji del vsega zborovanja je bil posvečen vojnemu vprašanju. Opozicija na zborovanju je zahtevala, da se znižajo vojaški izdatki do popolnega razoroženja. Temu nasproti pa so povdarjali zastopniki poslanskega kluba, da ne morejo biti za politiko, ki se ne ozira na razmere v drugih državah, da je vojno vprašanje mednarodno vprašanje in da ga more rešiti socialna demokracija samo s tega stališča. Taktika poslanskega kluba je bila nato odobrena s 70 proti 61 glasovi. — Važno je bilo tudi vprašanje, če sme socialna demokracija sodelovati z liberalci in skupno z njimi tvoriti vlado. Referent sodrug Brauning je to dokazoval, da je to potrebno in da prevzame po vojni socialna demokracija čisto naravno vlogo. Stranka ne more še naprej gojiti le negativne politike, temveč mora sestaviti z liberalci minimalni program, ki bo podlaga skupnemu liberalno-socialno-demokratskemu ministru. Tudi to naziranje je obveljalo na obnem zboru. Kakor se vidi so porušeni vsi temeljni nazori socialne demokracije. Mednarodnost, razredni boji in načelo revolucije, vse je vrženo v koš.

Prepoved plačil Rusije na Avstrijo in Nemce. Brez posebnega dovoljenja finančnega ministra je sploh vsako za avstrijske, nemške, ogrske in turške zavode in državljane namenjeno plačilo ali izročitev gotovega denarja, vrednostnih papirjev, srebra, zlata, plemenitih kovin in dragih kamenov kakor tudi dragocenosti prepovedana. V inozemstvu sploh pa take pošiljke ne smejo za posamezen naslov presegati vrednosti 500 rubljev. Od zgoraj imenovanih zavodov in državljanov pooblašene osebe tudi ne smejo razpolagati z denarjem, spravljenih v bankah. Vsa plačila na avstrijske, ogrske, nemške in turške podanike, ki bivajo izven

Rusije, toda imajo v Rusiji trgovine ali zemljišča, se izvršujejo po pooblaščenih, že pred vojno zakonito imenovanih. Tudi se bodo izdatki in prejemki akcijskih družb, ki so ustanovljene v imenovanih deželah, toda prepuščene v Rusiji, kontrolirali. Naša vlada je s 14. t. m. odgovorila z enako plačilno prepovedjo.

Moderne bojne ladje. Leto 1906. je za pomorsko vojevanje odločilnega pomena. Takrat so spustili Angleži svojo nezasišno ogromno vojno ladjo »Dreadnought« (Ne boj se!) v morje, ladjo, katere ime je postalo označba novega tipa velikih vojnih ladij, brez katerih si modernega vojnega brodovja niti predstavljati ne moremo. Država, katere brodovje nima vsaj ene dreadnoughtske divizije, na morju sploh nič ne šteje. Dreadnoughti, ali kakor se jih oficijelno imenuje »velike bojne ladje«, »linijske ladje« (Schlachtschiffe, Linien-schiffe), tvorijo jedro modernih brodovij. Dreadnoughti so »linijske enote« ter nam nudijo najpopolnejši izraz vojaške koncentracije sil. Oboroženi in zavarovani so tako, da jim v bitki pristojna prva, pa tudi zadnja beseda. Kadar nam mornar popisuje kakovost ladje, našteje številke deplacemanta, dolžino, širino, navaja tudi izdatnost strojev, topov, posadke. Toda to naštevaje je za laika malo ilustrativno. Kakšna je ladja, ki ima 25.800 ton? To število je treba preračunati, da nam postane razumljivejša. Ako si predstavimo, da gre na en železnični voz 15 ton tovara, potem bi bil potreben za transport dreadnoughta 25.000 ton s stroji, topovi in moštvo vlak s 1720 vozovi! Velika bojna ladja ima posadko, ki šteje okrog 1100 mož, tak dreadnought torej lahko nazivljamo plavajočo trdnjavo. V lakonični označbi inženjerjev znaša bojna sila take ladje n. pr. 10/30-5, to je 10 brzostrelnih topov, ki izstreljujejo 30,5 cm kalibrske izstrelke. Dolžina cevi znaša pri teh topovih okoli 16 m (= 5 kratni kaliber), teža topovske cevi znaša 47.800 kg. Izstrelak tehta 390 kg in strelivo, ki je za en strel potrebno, 162 kg. V zadnjem času se izdelujejo tudi še ladijski topovi 38 cm kalibra. Važna pri teh topovih ni le uničevalna sila izstrelkov, temveč tudi doseg strelcev. Čim preje je mogoče doseči sovražnika, tem ugodnejši je lastni položaj. Težki topovi so nameščeni na sredini bojne ladje in razvrščeni tako, da je mogoče z vsemi na enkrat streljati na isti cilj. Zato se nahajajo ti topovi v posebnih rotačnih stolpih eden nad drugim. Razne države imajo za te stolpe razne sisteme, o katerih izdatnosti bodo odločili vojni dogodki. Poleg velikih topov se nahaja na dreadnoughtu tudi srednja in mala artiljerija. Srednji brzostrelni topovi imajo navadno kaliber 15 cm; cev takega topa je navadno 78 cm dolga ter tehta 5590 kl, izstrelki tehtajo 46 kg, strelivo 189 kg. Lahki topovi imajo navadno kaliber 8,8 cm s 3,75 cm dolgimi cevmi in 9,5 kg težkimi izstrelki. Veliki topovi streljajo na oklope sovražnikovih ladij, srednji na razne nezavarovane dele; mali topovi so predvsem namenjeni obrani torpedovk, ako se približajo dreadnoughtu. Artiljerijska služba na bojni ladji je municijozno organizirana. Ves ladijski aparat je centraliziran. Bojna ladja je prepletena s telefonskimi in telegrafnimi žicami. Mehanični telegrafi, cevni telefoni, signal zvonci dopolnjujejo živčni sistem bojne ladje tako perfektno, da je poveljnik zvezan z vsakim msetom, da obvlada vsak gibljaj, vsako kretno ladje in na njej. S tovarišicami je zvezana bojna ladja z najrazličnejšimi signali. Najnavadnejši so signali z zastavami, s katerimi se maha po telegrafski abecedi. Ponoči se uporabljajo raznobarvne svetilke, rakete, električne žarnice tudi po sistemu morseonove abecede. Tudi reflektorji se postavijo nemalokrat v signalno službo. Glavno občilo pa je brezžični telegraf. Brezžični brzojav informira poveljnika ladje najboljše in najhitreje ter mu sporoči natančna navodila za predstoječo bitko. Boben in trobenta dasta znamenje, izvežbano moštvo spravi s krova vse, kar je tam nepotrebno, v celi ladji zavlađa za nekaj časa mrzlično delovanje, kotli brnijo, spredaj in zadaj zaplapolajo velike bojne zastave in mogoče ne pluje dreadnought v boj.

Edisonova prerokovanja. — Pred davnih časom je obiskal slavnega iznajditelja Edisona dopisnik nekega ameriškega lista in ga prosil, da mu pove o iznajdbah XX. stoletja. Edison se je zamislil, nato pa je delal: Pohištvo se bo delalo mesto iz lesa iz jekla. Jekleno pohištvo bo petkrat ceneje ko leseno, poleg tega pa trpežno in lahko. — Papir zgine. Za knjige bodo rabili mesto sedanjega papirja listke iz nikla, ki bodo 4 tisočine milimetra tenki. To bo znamenita ugodnost, ker niklasti papir bo brez mikrobov in bacilov. Črnilo prime niklasti papir ravno tako ko običajni. Dva centimetra dobel zvezek bo imel 40.000 strani in bo veljal samo 6 frankov. — Najvažnejše pa bo delanje zlata. Moderna alkimija najde »kamen modrijanov«. Služitim velikanske finančne revolucije, ker delanje zlata bo našim otrokom igrča in vsakdo si bo lahko naredil kupe zlatnikov. Končno prorokujem še, da zgrade ljudje velikanske stroje, ki bodo gnani z elektriko sami orali, sejali in želi. Poljedelec bodočnosti bo moral

biti kemik, botanik in ekonom. — Kaka škoda, da se uresničijo ta proročanja šele tedaj, ko ne bo nihče od nas več živ. Ali tolažimo se lahko s tem, da bodo naši otroci tako srečni, da vidijo šolarje, ko hodijo v šolo z niklastimi knjigami, kako delajo tete mesto nogavic zlatnike, ko ne dela kmet drugega kakor da opazuje delo strojev in kako sede sami na jeklenih stoli. Za lepo sliko bodočega življenja pa smo Edisonu lahko hvaležni.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Jože Gostinčar**. Tisk Katoliške Tiskarne.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber vezenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratilo, volne, bombaža, sukna itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakoa, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto moka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladni čaj. Je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 6 zavojev lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 109, Josefstadtstrasse št. 26, Radetzkyplatz št. 4. V Gradcu: Sackstrasse št. 4. Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih trdk Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg št. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, delni, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prtji, servietje in brisalke iz platna in damasta.

Priznana nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinjših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gospega perja in puha.

Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica
registrovana zadruga z neomejeno zavezo
v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6
prilijče, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo
sprejema hranilne vloge in vloge v tekočem računu, za katere jamčijo ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska
in jih obrestuje po

4³/₄ 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsakih vloženih 100 kron čistih obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov kron. Za nalaganje po pošti so poštahranilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.